

Samrådsredogörelse för Kyrkhamn- Riddersviks naturreservat på del av fastigheterna Hässelby Villastad 28:1 och Hässelby Villastad 36:1 i stadsdelen Hässelby-Vällingby, Dnr 2013-06332

Innehåll

Inledning	3
Förslagets syfte och huvuddrag	3
Sammanfattning av samrådet	3
Föreslagna förändringar	6
Sammanfattade synpunkter	9
Allmänt om förslaget till naturreservat.....	9
Naturreservatsgräns.....	9
Föreskriftskarta	13
Förslag till beslut	14
Skötselplan.....	20
Stycket Upplysningar	21
Övriga frågor	22
Remissinstanser utan synpunkter	27
Sammanvägt ställningstagande	27

Inledning

Förslagets syfte och huvuddrag

Området ligger i Hässelby på gränsen till Järfälla kommun. Det föreslagna naturreservatet omfattar en yta om cirka 138 hektar. Naturreservatet föreslås omfatta stora delar av Kyrkhamn, Hässelby koloniområde, skogsområdet öster om Lövsta, Riddersviks engelska park och ett vattenområde som sträcker sig cirka 100 meter ut i Mälaren.

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att långsiktigt skydda ett större sammanhängande naturområde. Området utgör ett kärnområde i stadens blågröna infrastruktur samt en värdekärna i den regionala grönstrukturen.

Områdets variationsrika natur- och kulturlandskap med dess mosaik av värdefulla biotoper som utgör livsmiljö för många olika skyddsvärda arter ska bevaras, vårdas och vid behov restaureras.

Vidare syftar reservatet till att skydda och vårda kulturmiljön samt att stärka läsbarheten av kulturhistoriska spår i landskapet.

Syftet är även att bevara, och inom ramen för biologisk mångfald utveckla och tillgängliggöra ett tätortsnära naturområde av stor betydelse för allmänhetens friluftsliv, natur- och kulturupplevelser, folkhälsa och rekreation. Områdets mångfald av upplevelsevärden och besökarnas möjlighet till friluftaktiviteter, motion och lek ska stärkas på ett hållbart sätt utan att äventyra naturvärdena.

Områdets geografiska läge, variationsrikedom och kombination av höga natur-, kulturhistoriska och rekreativa värden innebär att det finns många intressen att ta hänsyn till. Det avspeglas i de föreslagna reservatsföreskrifterna. Reservatsföreskrifter är centrala i ett reservatsbeslutet för att syftet med reservatet ska kunna uppnås och tillgodoses. De reglerar vilka åtgärder och verksamheter som är förbjudna och vilka som är tillståndspliktiga.

Sammanfattning av samrådet

Hur samrådet bedrivits

Samråd för naturreservatet pågick mellan den 20 oktober och 18 november 2025 med möjlighet till förlängning. Flera remissinstanser begärde förlängning av svarstiden. Det sista yttrande inkom 14 januari 2026. Samrådsunderlaget skickades ut till berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen, berörda myndigheter och nämnder samt ett urval av berörda föreningar och

intresseorganisationer. Till närboende skickades ut vykort med information om samråd.

Samrådsförslaget visades i Tekniska nämndhuset, på Fleminggatan 4, på Hässelby villastads bibliotek i Åkermyntans centrum och på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i Svenska Dagbladet och Dagens Nyheter den 20 oktober 2025. Samrådsmöte hölls den 3 november 2025 klockan 17 - 19 på Hässelby Villastads Folkets Hus, Riddersviksvägen 159 där över 65 personer närvarade.

Under samrådet inkom cirka 45 remissvar. Sveriges geologiska undersökning – SGU avstod från att yttra sig.

Efter samrådsperioden har fortsatt dialog förts med Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms stads fastighetskontor, exploateringskontor och miljöförvaltning, Stockholm Vatten och Avfall, golfklubben GolfStar, Bromma jaktskytteklubb och Orienteringsförbundet.

Huvudsakliga synpunkter

Sammanfattningsvis har ingen formell remissinstans motsatt sig förslaget. *Länsstyrelsen* har tillstyrkt förslaget under förutsättning att påtalade brister och synpunkter har åtgärdats och flera *privatpersoner* ansåg att reservatet borde utökas och avvakta beslutet om ett eventuellt värmekraftverk.

Länsstyrelsen ansåg att formulering av syfte, prioriterade bevarandevärden samt skälen för beslut rörande kulturmiljö borde ses över om området ska skyddas som natur- och inte kulturresevat. *Skogsstyrelsen* framförde vikten att tillräckliga medel för framtida skötsel av reservatet säkerställs.

Region Stockholm bedömer att samrådsförslag är förenligt med den gällande regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen och att bevarandet och utvecklingen av områdets funktion för den biologiska mångfalden samt stadsnära rekreation och friluftsliv bidrar till en hållbar utveckling av hela västerort.

Exploateringskontoret framhöll att inrättandet av reservatet inte bör påverka den detaljplan som är under framtagande för Riddersvik. *Fastighetskontoret* ansåg att de förslagna reservatsföreskrifterna riskerar att försvåra användning och utveckling av områdets byggnader över tid. Kontoret ansåg även att bebyggelsen bör lämnas utanför och att de kulturhistoriska värdena bäst skyddas i en detaljplan. Kontoret lämnade även flera synpunkter rörande både syfte, föreskrifter och skälen för beslut. *Miljöförvaltningen* framförde i sitt yttrande att det är positivt att de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna blir en del av reservatet med de

restriktioner som föreslås i föreskrifterna, då byggnaderna både utgör en del av områdets uppleveselvärden och möjliggör faciliteter för besökare.

Flera *sakägare* och *förvaltningar* vill försäkra sig om att reservatet och tillhörande föreskrifter inte försvårar pågående verksamheter eller underhåll av befintliga ledningar eller anläggningar.

Vattenfall lyfte att en ny sjökabel planeras genom Lövstafjärden som kommer behöva skarvas mot landkabeln i Kyrkhamn. Eventuellt finns behov av att bygga två nya 130 kV luftledningar samt en ny 130 kV station i området om ett nytt värmekraftverk byggs i Lövsta.

Ett flertal *föreningar* och *privatpersoner* ansåg att reservatet borde utökas och flera privatpersoner ansåg att reservatet borde avvakta beslutet om ett eventuellt värmekraftverk. Många lyfte att badet borde ingå. Det framfördes även att småbåtshamnen, Lövsta by, golfbanan, före detta plantskolan samt hela Kyrkhamn och Riddersvik borde ingå. Flera föreningar och privatpersoner önskade även att flera parkeringsplatser nära Lövstabadet skulle anläggas. Det lyftes även att biltrafiken på Kyrkhamnvägen borde begränsas.

Vidare lämnades synpunkter om formulering av föreskrifter, detaljer i skötselplanen, om att iordningställa och tillgängliggöra området, inklusive strandpromenaden samt synpunkter om cykling och ridning i reservatet.

Sammanvägt ställningstagande

Kyrkhamn-Riddersvik är ett värdefullt kulturlandskap som präglas av lång kontinuitet och hyser, tack vare sin storlek och variationsrikedom, stora ekologiska och rekreativa värden. Området ligger inom den i regionplanen, RUF5, regionalt utpekade gröna kilen Görvälnkilen och är en viktig del av stadens blågröna infrastruktur. Det är också ett kärnområde inom stadens ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO).

Att skydda Kyrkhamn-Riddersvik formellt som naturreservat bedöms vara det långsiktigt mest effektiva sättet att bevara, vårda och vid behov utveckla områdets biologiska mångfald, ekologiska funktioner, kulturella samt rekreativa värden.

Naturreservatsbildningen bedöms stärka områdets funktion som del av ett ekologiskt särskilt betydelsefullt kärnområde med dess spridningsvägar och ekosystemtjänster.

Avgränsningen av naturreservatet har utgått från områdets befintliga och potentiella natur-, kultur- och rekreativa värden samt tagit hänsyn till pågående planarbete i Riddersvik och behov av en

framtida värme- eller energianläggning på det gamla deponiområdet i Lövsta. För att ta höjd för eventuella ytanspråk vid utveckling av anläggningen har Lövstabadet, stora delar av Hässelby golfbana samt parkeringen vid elljusspåret lämnats utanför reservatet. Kring Lövstavägens vägområde har en buffert lämnats för att inte försvåra eventuella framtida behov av förändringar kopplat till deponiområdet vid Lövsta. I framtiden finns goda möjligheter att utöka reservatet efter att övriga eventuella markanspråk har utretts.

Staden har fått statligt stöd för att genomföra marksaneringar och återställa kulturmiljön runt Riddersvik. Arbetet har påbörjats och kommer att pågå under cirka fyra år. Marksanering kommer utföras inom delar av naturreservatet och hänsyn till detta har tagits i utformningen av reservatsföreskrifterna.

Kontoren bedömer att förslagen avgränsning tillsammans med föreskrifterna och skötselplanen skapar förutsättningar för att syftena med naturreservatet ska kunna uppnås, och att områdets natur- kultur- och rekreationsvärden kan bevaras och stärkas. Kontoren bedömer att föreslagna föreskrifter är väl avvägda. De reglerar det som behövs för att reservatets syften ska uppnås utan att mer än nödvändigt inskränka den enskildes rätt att använda mark eller vatten.

Befintliga verksamheter på golfbanan, skjutbanan och i koloniområdena försvåras inte av reservatsbestämmelserna. Vidare möjliggör reservatsföreskrifterna att områdets historiska byggnader kan nyttjas ändamålsenligt. Exempelvis finns möjlighet att få tillstånd för att förse området med vatten och enskilda avlopp samt att anlägga komplementbyggnader vid några befintliga byggnader.

Då igen formell remissinstans har motsatt sig förslaget att bilda Kyrkhamn-Riddersviks naturreservat, då de av länsstyrelsen påtalande bristerna har åtgärdats och då övriga remissinstansers synpunkter har beaktats eller besvarats, anser stadsbyggnadskontoret att samrådssvaren ger stöd för att inrätta Kyrkhamn-Riddersviks naturreservat.

Stadsbyggnadskontoret gör även bedömningen att inga stora/väsentliga förändringar av förslaget till reservatsbeslut har behövt göras efter samråd. Därmed bedömer kontoret att inget nytt samråd krävs.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet och efterföljande dialog har följande ändringar gjorts:

Förslag till beslut

Naturreservatsgräns

I Riddersvik har en byggnad (den tidigare arbetarbostaden) med tillhörande tomt lämnats utanför reservatet. Utöver det har mindre justeringar genomförts i samband med platsbesök för detaljerad inmätning av den planerade reservatsgränsen.

Förslag till beslutsdokument

Syftet med naturreservatet

Formuleringen i det tredje stycket av syftet har ändrats i enlighet med länsstyrelsens synpunkt till ”*Vidare syftar reservatet till att skydda och vårda kulturmiljön och stärka läsbarheten av kulturhistoriska spår i landskapet*” från samrådsförslagets formulering ”*Vidare syftar reservatet till att skydda, vårda och stärka läsbarheten av kulturhistoriska byggnader, miljöer och spår i landskapet samt kulturlandskapet i sin helhet*”.

Prioriterade bevarandevärden

De prioriterade bevarandevärdena har kondenserats och reviderats i enlighet med länsstyrelsen synpunkter.

Föreskriftsområden

Flera föreskriftsområden har tillkommit och avgränsningen av några föreskriftsområden har reviderats, se nedan.

Föreskrifter

A-föreskrifterna har kompletterats med ett förbud att genomföra skogliga åtgärder och med flera tillståndspliktiga åtgärder såsom breddning av befintlig gång- och cykelväg, anläggning av sjökabel och nya 130kV ledningar, rivning av Sågstugan, pumphus och befintliga förrådsbyggnader, uppförande av pumphus och komplementbyggnader samt anläggande av grusade ytor och av brygga i Riddersviks engelska park.

Flera föreskrifter har förtydligats exempelvis förbudet att fälla träd och skada vegetation.

Några **B-föreskrifter** har förtydligats.

Flera **C-föreskrifter** har förtydligats. C-föreskrifterna har också kompletterats med ett förbud att markera led eller stig och tälta förutom på anvisad plats.

Flera undantag från reservatsföreskrifterna (**D**) har förtydligats och kompletterats så att pågående verksamheter inte ska försvåras och så att mark kring Kyrkhamns byggnader kan användas som trädgårdar.

Upplysningar

Upplysningarna har kompletterats med texter om strandskydd, förbud att skräpa ned och lagen om tillsyn över hundar och katter.

Skälen för kommunens beslut

Värdebeskrivningen för kulturmiljön har reviderats i enlighet med länsstyrelsen synpunkt. Mindre justeringar har även skett i värdebeskrivningarna för natur och rekreation.

I övrigt har en språkgranskning samt några redaktionella ändringar genomförts.

Karta över föreskiftsområden

Kartan över föreskiftsområden har förtydligats och kompletterats med en tabell över föreskiftsområdena.

Skötselplan

Kartorna och bilagorna i skötselplanen har uppdaterats.

Beskrivningen av kulturhistoria, ekologiska och rekreativa värden har kompletterats och skötselbeskrivningarna har finjusterats.

Skötseltyp för delområde 62 har ändrats.

I övrigt har en språkgranskning och redaktionella ändringar genomförts.

Sammanfattade synpunkter

Nedan redovisas ämnesvis sammanfattningar av de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne. Inkomna synpunkter i ärendet finns på Stadsbyggnadsexpeditionen i Tekniska nämndhuset, Fleminggatan 4.

Flera *privatpersoner* inkom med synpunkter som rör andra pågående eller planerade projekt eller befintliga anläggningar i området men som inte direkt regleras av naturreservatet. Dessa synpunkter har noterats och förmedlats vidare till ansvarig förvaltning men besvaras inte i denna samrådsredogörelse.

Allmänt om förslaget till naturreservat

Länsstyrelsen har tillstyrkt förslaget under förutsättning att påtalade brister och synpunkter har åtgärdats. Ingen formell remissinstans har motsatt sig förslaget.

Flera *privatpersoner* ansåg att reservatbeslutet borde avvakta beslutet om ett eventuellt värmekraftverk och därefter utöka reservatet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten som har inkommit från *privatpersonerna*. Ser svaret nedan under *naturreservatsgräns*.

Naturreservatsgräns

Ett flertal föreningar och många *privatpersoner* ansåg att reservatet borde utökas. Många lyfte att Lövstabadet borde ingå. Det framfördes även att småbåtshamnen, Lövsta by, nedre dammarna i Lövsta damm- och våtmarkssystem, hela golfbanan, före detta plantskolan samt hela Kyrkhamn och Riddersvik borde ingå.

Bromma Jaktkytteklubb ansåg att naturreservatsgränsen borde ändras så att säkerhetsavståndet för trapbanan samt hela skjutområdet skulle ligga utanför reservatet.

Fastighetskontoret förvaltar ett drygt tiotal kulturhistoriskt värdefulla byggnader inom det föreslagna reservatsområdet. Kontoret ser i egenskap av fastighetsägare och förvaltare behov av att möjliggöra utveckling av byggnaderna; ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart. Kontoret anser att reservatsföreskrifterna i förslaget försvårar användning och utveckling över tid, samt ger mindre bra förutsättningar för en ekonomiskt hållbar förvaltning. Kontoret anser att det är klokt att naturvärdena skyddas genom

bildande av naturreservat, men att bebyggelsen bör lämnas utanför och att de kulturhistoriska värdena skyddas bäst i en detaljplan.

Exploateringskontoret påtalar att den föreslagna placeringen av kraftvärmeverket innebär att Lövstabadet, småbåtshamnen och båtuppläggningsplatsen inte kan vara kvar på platsen utan behöver flyttas till annan plats. Kontoret föreslår Kyrkhamn som ersättningsplats och anser därför att ett område för dessa anläggningar i Kyrkhamn bör undantas ur förslaget till naturreservat.

Exploateringskontoret framhöll att pågående detaljplan för Riddersvik har senarelagts. Kontoret bedömer att det vid en nystart måste göras ett omtag beträffande flera utredningar. Kontoret befarar att reservatsbestämmelserna kan medföra begränsningar för exploateringen, t ex för nya eller ändrade dagvatten- och skyfallslösningar. Därför anser exploateringskontoret att hela blivande parkområdet i Riddersvik, det vill säga hela ytan söder om Lövstavägen, inte bör ingå i naturreservatet.

Exploateringskontoret har två bostadsarrenden som omgärdas av naturreservatet men inte omfattas av reservatsbestämmelserna. Kontoret önskar att även befintlig avloppsanläggning som tillhör ett av dessa arrenden undantas från naturreservatet.

Miljöförvaltningen framförde i sitt yttrande att det är positivt att de kulturhistoriskt värdefulla byggnaderna blir en del av reservatet med de restriktioner som föreslås i föreskrifterna, då de både utgör en del av områdets uppleveselvärden och möjliggör faciliteter för besökare.

Skönhetsrådet påpekar att Riddersviks gård är en värdefull kulturmiljö som är mycket väl bevarad i sin helhet. Rådet har förhoppningen att detaljplanen för området snart vinner laga kraft och finner det därför märkligt att inte hela delområdet i den detaljplanen ingår i reservatet. Alternativet är att hela den delen utgår ur reservatet och istället skyddas i detaljplanen istället för att miljön ska delas med olika juridiska gränser.

Skönhetsrådet anför att det vore mer naturligt och ur kulturmiljösynpunkt värdefullt om de områden som ligger som små öar omgärdade av reservatet, tomterna längs slutet av Skogsbergskroken, också ingick i reservatet.

Järfälla kommun, Arbetsgruppen Rädda Grimstaskogen och privatperson som har brukaravtalet för ängar i Lövsta påpekar att det kommer finnas ett omotiverat glapp i naturskydd mellan Kyrkhamn-Riddersviks och Görvälns naturreservat och tycker att området borde inkluderas i något av reservaten och att förutsättningar borde undersökas i samband med inrättande.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar de från **föreningarna och privatpersonerna** inkomna synpunkterna. Avgränsningen av naturreservatet har utgått från områdets befintliga och potentiella natur-, kultur- och rekreativa värden samt tagit hänsyn till pågående planarbete i Riddersvik och behov av en framtida värme- eller energianläggning på det gamla deponiområdet i Lövsta. Kontoren bedömer att föreslagen avgränsning tillsammans med föreskrifterna och skötselplanen skapar förutsättningar för att syftena med naturreservatet ska kunna uppnås, och att områdets natur- kultur- och rekreationsvärden kan bevaras och stärkas.

Det finns möjlighet att utöka reservat, exempelvis utökades 2022 Årstaskogen-Årsta holmen naturreservat, om markanspråk för en framtida värme- eller energianläggning eller annan teknisk försörjning inte bedöms lämplig i framtiden.

Kontoret anser att fokus då borde ligga på badplatsen, området kring Lövsta by och närliggande fornlämningar, nedre dammarna i Lövsta damm- och våtmarkssystem samt övriga områden med höga och påtagliga naturvärden. Den sluttäckta deponin bedöms dock inte vara en lämplig del av ett naturreservat. Kontoret bedömer vidare att den före detta plantskolan utgör ett lämpligt område för utveckling av bostäder och anser därmed inte att detta område borde ingå i reservatet.

Stadsbyggnadskontoret har efter samråd gjort ett gemensamt platsbesök med **Bromma jaktskytteklubb** och i efterföljande dialog tagit fram ett föreskriftsområde för skjutbaneområdet samt tillhörande föreskrifter som tydliggör att reservatet inte påverkar jaktskytteklubbens pågående verksamhet. När reservatet har vunnit lagga kraft kommer särskilda skyltar tas fram i dialog med jaktskytteklubben. Skyltarna ska informera reservatsbesökare om skytteklubbens verksamhet och innebörden av detta för besökarna.

Stadsbyggnadskontoret noterar **fastighetskontorets** synpunkt. Stadsbyggnadskontoret har haft dialog med fastighetskontoret både innan och efter samrådet där vi bland annat har resonerat kring reservatets avgränsning. Stadsbyggnadskontoret anser att områdets bebyggelse med tillhörande trädgårdsanläggningar är bärande delar av Kyrkhamns värdefulla kulturmiljö och därför bör ingå i reservatet som bland annat har som syfte att skydda och vårda kulturmiljön, att stärka läsbarheten av kulturhistoriska spår i landskapet samt att bevara och tillgängliggöra ett naturområde av stor betydelse för allmänhetens kulturupplevelser. Vidare hyser flera av byggnaderna verksamheter som bidrar till områdets mångfaldiga upplevelsevärden som reservatet avser att stärka, såsom 4H-gård, fältskola, sommarkiosk, trädgårdscafé och ateljéer. Kontoret har i dialog med fastighetskontoret sett över både

föreskriftsområden som berör fastighetskontorets byggnader och tillhörande föreskrifter. Stadsbyggnadskontoret bedömer att det reviderade beslutsförslaget för reservatet både möjliggör att reservatets syfte kan uppnås och tillgodoses och att fastighetskontorets byggnader kan nyttjas och underhållas ändamålsenligt och utvecklas hållbart med hänsyn till platsens höga natur-, kultur- och rekreationsvärden. Stadsbyggnadskontoret bedömer, i linje med gällande översiktsplan, att Kyrkhamn inte utgör ett lämpligt område för utveckling av nya bostäder. Förutom att området hyser mycket höga natur- och kulturvärden ligger området även relativt långt från kollektivtrafiken, vägnätet är inte anpassat till ökat biltrafik och området ligger utanför SVOA:s verksamhetsområde. Vidare utgör området ett viktigt och uppskattat rekreationsområde för stockholmare. Därmed bedömer stadsbyggnadskontoret att det är viktigt att privatisering i området begränsas så långt som möjligt och att området tillgängliggörs och områdes rekreativa kvalitéer stärks inom ramen för biologisk mångfald.

Naturreservatsbildning utgör inte ett formellt hinder för framtida detaljplaneläggning. Miljöbalken samt tillhörande förordningar gäller alltid parallellt till PBL även om ett område inte omfattas av ett naturreservat. Exempelvis ligger flera av byggnader i Kyrkhamn inom strandskydd och kan utgöra koloni- eller viloplats för fladdermöss som är skyddad enligt artskyddsförordningen.

I Riddersvik har naturreservatsgränsen ändrats så att en byggnad tillhörande Ridderviks gård som används som bostad nu ligger utanför reservatet. Byggnaden bör istället inkluderas i pågående detaljplan som hanterar resterande byggnader tillhörande Riddersviks gård.

*Stadsbyggnadskontoret delar inte **exploateringskontorets** bedömning att Kyrkhamn utgör en lämplig ersättningsplats för Lövsta småbåtshamn och båtuppläggningsplats. En placering av dessa verksamheter i Kyrkhamns värdefulla och känsliga strand- och vattenmiljöer och värdefulla kulturlandskap skulle medföra risk för stora negativa konsekvenser för natur- och kulturmiljön samt områdets rekreativa värden.*

Högsta domstolen (HD) har den 24 februari 2026 beslutat att inte meddela prövningstillstånd för Stockholm Exergis överklagande av mark- och miljööverdomstolens (MÖD:s) beslut angående miljötillståndsansökan för Lövstaverket. Detta innebär att MÖD:s dom (som bekräftar MD:s tidigare dom) vinner laga kraft och ansökan avslås. Effekterna av detta kommer att analyseras vidare, men med det förfaller markanvisningsavtalet mellan staden och Stockholm Exergi om Lövstaverket (KF 2021). Det innebär att

pågående verksamheter i Lövsta kan fortgå tills vidare, med båtklubb, badplats och återvinningscentral.

Stadsbyggnadskontoret delar inte exploateringskontoret farhåga att naturreservatet kan försvåra detaljplanen för Riddersvik. I dialog med exploateringskontoret har ett föreskriftsområde anpassats för att ge utrymme för att kunna hantera både dagvatten och skyfall.

Stadsbyggnadskontoret har i dialog med exploateringskontoret förtydligat undantaget som reglerar avloppsanläggningen så att reservatsföreskrifter inte utgör ett hinder för åtgärder som följer av befintliga avtal.

*Stadsbyggnadskontoret noterar **skönhetsrådets** synpunkter. Naturreservatsgränsen i Riddersvik har dragits så att områdena kring Riddersviks gård med högsta, höga och påtagliga naturvärden som inte avses bebyggas samt 4H-gården med sin naturpedagogiska verksamhet ingår i reservatet. Detaljplanen kommer troligtvis behöva justeras något given ny lagstiftning och nya förutsättningar. Tidplanen för när detaljplanen vinner laga kraft är osäker i dagsläget. Kontoret anser att det inte finns hinder att utöka reservatet i framtiden i samband med att planen antas/vinner laga kraft.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **skönhetsrådets** synpunkter rörande tomterna längs Skogsbergskroken men gör bedömningen att fortsatt hålla dessa arrendetomter, som används för bostadsändamål, utanför reservatet.*

*Stadsbyggnadskontoret delar **Järfälla kommuns** och **Arbetsgruppens Rädda Grimstaskogen** synpunkt att glappet i naturskyddet borde åtgärdas. Området ägs av Stockholms stad men ligger i Järfälla kommun. Därmed har Stockholms stad inte möjlighet att inkludera området i stadens naturreservat. Kontoret inleder dock gärna, tillsammans med fastighetskontoret som ansvarar för förvaltning och skötsel av området, en dialog med Järfälla kommun för att utreda möjligheten att skydda området.*

Föreskriftskarta

Länsstyrelsen föreslog att markeringen av föreskriftsområdena skulle förtydligas med rastreering eller färg.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar synpunkten. Föreskriftsområdena har förtydligats i enlighet med länsstyrelsen förslag.

Förslag till beslut

Syfte

Länsstyrelsen anser att formuleringen i syftet som rör kulturmiljön borde ses över för att bättre passa ett natur- och inte kulturresevat.

Om byggnader ingår i reservatet önskar fastighetskontoret att syftet skulle kompletteras med följande mening: *Byggnaderna ska ges förutsättningar att nyttjas/brukas utifrån respektive förutsättningar och skick för såväl privata som publika ändamål.*

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har i dialog med länsstyrelsen och miljöförvaltningen formulerat om syftet i enligt med länsstyrelsens synpunkt.

Stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och exploateringskontoret bedömer att fastighetskontorets föreslagna formulering inte lämpar sig som syftesformulering för ett naturreservat.

Prioriterade bevarandevärden

Länsstyrelsen påpekar att prioriterade bevarandevärden bör syfta på de värden som motiverar skyddet och inte vara en uppräknig av alla värden som finns i området och att formuleringen av de prioriterade bevarandevärdena därför borde ses över. Även formuleringen av bevarandevärden kopplat till kulturmiljön borde ses över.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har i dialog med miljöförvaltningen prioriterad bland de prioriterade bevarandevärdena och reviderat dem i enlighet med länsstyrelsens synpunkter.

Skälen till beslut - beskrivning av området

Länsstyrelsen menar att beskrivningen av kulturmiljön i avsnittet om skälen för beslutet borde ses över. Vissa delar här föreslås att läggas ihop med den kulturhistoriska beskrivningen i skötselplanen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har med stöd av exploateringskontoret reviderat beskrivningen av kulturmiljön i enlighet med länsstyrelsens synpunkter.

Föreskrifter

Fastighetskontoret anser att föreskrifterna är komplexa och svårlästa.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar fastighetskontorets syn på att föreskrifterna är komplexa. Komplexiteten beror på områdets mångfald av värden och funktioner. Det finns många pågående verksamheter, befintliga intressen, framtida intressen och scenarier att ta hänsyn till. Stadsbyggnadskontoret har sett över och förtydligat föreskrifterna efter samråd. För att enkelt få en översikt över särskilda föreskrifter och undantag har kartan över föreskriftsområden kompletterats med en tillhörande tabell.

A-föreskrifterna

Länsstyrelsen finner att föreskrifterna i huvudsak är väl utformade men önskade att A1 kompletteras med ett förbud mot skogliga åtgärder.

Exploateringskontoret och *Vattenfall Eldistribution* lyfter ett eventuellt framtida behov att anlägga 130 kV-luftledningar samt en ny 130 kV-station i området om ett nytt värmekraftverks byggs och önskar ett undantag för att möjliggöra detta.

Vattenfall Eldistribution lyfter att en ny sjökabel kommer att läggas genom Lövstafjärden och kommer att behöva skarvas mot landkabeln i Kyrkhamn.

Fastighetskontoret lämnar detaljerade synpunkter rörande flera A-föreskrifterna:

- A3: Fastighetskontoret önskar att vägen norr om området kan breddas för att räddningstjänsten ska kunna ta sig fram på ett säkert sätt samt möjliggöra för eventuella framtida säkra leveranser till området.
- Kontoret önskar att A25 (toaletter) läggs till anläggning vari föreskriften inte gäller om tillstånd beviljas.
- A12: Kontoret önskar att A24 (nya vattenledningar) läggs i listan över anläggning vari föreskriften inte gäller om tillstånd beviljas.
- A13: Kontoret önskar att A19 (riva Sommarstugan) läggs till i listan över anläggning vari föreskriften inte gäller om tillstånd beviljas. Fastighetskontoret undrar även om framtida WC-byggnader skulle omfattas av rivningsförbud.
- A18: Kontoret önskar att rivningsförbud undantas Sägstugan. Kontoret påtalar att det skulle både vara svårt och kostsamt att anlägga enskilt avlopp med hänsyn till terrängen. Kontoret ser en risk för att utan VA-möjligheter inte kunna täcka kostnader för renovering och underhåll genom hyran.

- A20-21: Kontoret bedömer det inte som nödvändigt att reglera så detaljerat som att förse rivning av flaggstänger och bersåer med rivningsförbud utan tillstånd.
- A22: Punkten A37 förekommer två gånger.
- A38: Kontoret anser att det inte bör vara förbudet att anlägga brygga nedanför Inspektorsbostaden för att möjliggöra för besökare komma dit med båt, om en caféverksamhet skulle etableras där.
- A39: Lägg till punkt som gör det möjligt att uppföra ny byggnad vid följande platser a) Stenvillan i läge för befintlig förrådsbyggnad, b) Söder om Kasernen, i läge för befintlig WC- och förrådsbyggnad c) Öster om Inspektorsbostaden (11). En varsam komplettering av nya byggnader bör göras möjlig för en långsiktigt hållbar stadsdel med förbättrad ekonomisk bärighet.

Kyrkhamnsföreningen/Lövstaalliansen har under mer än två decennier årligen anordnat flera publika evenemang och att det även fortsättningsvis kan vara betydelsefullt att ibland anordna sådana evenemang. Föreningen anser att reservatsföreskrifterna behöva tydliggöra beräkningsgrunden avseende besöksantal vid evenemang.

Järfälla kommun har lämnat flera redaktionella synpunkter rörande A-föreskrifter och tillhörande föreskriftskarta. Vidare anser Järfälla att A31-33, 34, 37 och 38 innehåller formuleringar som riskerar att misstolkas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Vattenfall Eldistribution** och **Exploateringskontorets** synpunkter och har kompletterat beslutet med två föreskrifter som gör dessa nya ledningar, stationer och skarvar tillståndspliktigt.*

*Stadsbyggnadskontoret har kompletterat A-föreskrifterna i enlighet med **länsstyrelsen** synpunkt (se A3).*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **fastighetskontorets** synpunkter. Stadsbyggnadskontoret har i dialog med fastighetskontoret och övriga berörda förvaltningar genomfört ett flertal ändringar i enlighet med fastighetskontorets synpunkter. Nedan följer en detaljerad redovisning:*

- *A3: Ny föreskrift A22 har införts som, med tillstånd från staden, ger möjlighet att bredda befintlig gång- och cykelväg mellan Kyrkhamnsvägen och Skogsbergskroken.*
- *A8 (nu A10), A12 (nu A14) och A13 (nu A15), A22 har åtgärdats i enligt med fastighetskontorets synpunkt.*
- *Rivning av Sågstugan är nu tillståndspliktig i enligt med fastighetskontoret önskan. Stadsbyggnadskontoret bedömer att*

Sågstugan är av kulturhistorisk högt värde och bedömer att en lämplig användning kan vara som utfärdsstuga (för utflykter, läger och övernattningar) för scoutkårer. Miljöförvaltningen har etablerat kontakt med scouterna kring denna fråga.

- *Om i framtiden en WC-byggnad uppförs i området kommer rivning vara förbjuden då året-runt öppna toaletter bedöms komma ha en viktig funktion för reservatets besökare.*
- *A20-21 nu A40-41 har ändrats i enlighet med fastighetskontorets synpunkt.*
- *A38: Stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen bedömer att strandområdet nedför Inspektorsvillan inte utgör en lämplig lokalisering för en brygga på grund av strandområdets höga naturvärden och känsliga natur. A34 möjliggör dock anläggning av bryggor om Lövstabadet behöver flyttas.*
- *A39: I enlighet med fastighetskontorets synpunkter har föreskrifterna kompletterats med tre nya föreskrifter (A43-45) som möjliggör, med tillstånd av staden, att uppföra nya komplementbyggnader.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Kyrkhamnsföreningen/ Lövstaalliansen** synpunkt rörande beräkningsmetoden för besöksantal. Föreskrifterna har kompletterats med ett undantag som säger att inget tillstånd krävs för Kyrkhamnsdagen. Dialog ska dock föras minst fyra veckor innan med tillsynsmyndighet och reservatsförvaltaren. Inför övriga event som planeras där mer än 100 respektive 300 deltagare förväntas besöka eventen ska reservatstillstånd sökas. Vid osäkerhet ska tillsynsmyndighet (miljöförvaltningen) kontaktas så kan dialog kan föras om ett reservatstillstånd krävs och hur eventet kan anpassas för att minimera störningar av områdes natur- och kulturvärden.*

*Stadsbyggnadskontoret tackar **Järfälla kommun** för en noggrann granskning. Kontoret har sett över och förtydligat föreskrifter i enlighet med Järfällas synpunkter.*

B-föreskrifterna

Länsstyrelsen anser att B-föreskrifterna behöver ses över så att samtliga skötselåtgärder finns med.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar länsstyrelsen synpunkt och har sett över B-föreskrifterna för att säkerställa att samtliga skötselåtgärder som behöver vara med är med. Tillskapande av entréer ingår i B1 och B16. Trädgårdsskötsel kommer att utföras av markägaren eller arrendatorn och inte av reservatsförvaltaren.

C-föreskrifterna

Järfälla kommun önskar att Stockholms stad samordnar sig med Järfälla kring utpekade rid- och cykelvägar.

En *privatperson* anser att hundar ska vara kopplade i reservatet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar **Järfälla kommuns** synpunkt och kommer att kontakta Järfälla kommun inför utpekade av rid- och cykelvägar.

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten från **privatpersonen** rörande hundar. I reservatet kommer samma regler att gälla som i stadens övriga reservat. Hundar ska hållas kopplade utanför utpekade hundrastplatser.

D-föreskrifterna

Länsstyrelsen och *Järfälla kommun* påpekar att B16-17 saknas.

Vidare lämnade Järfälla kommun några redaktionella synpunkter.

Exploateringskontoret önskar ett generellt undantag för eventuella kompensationsåtgärder som är kopplade till Lövstaverket.

Exploateringskontoret anser vidare att områden för snöupplag behöva pekas ut i reservatet.

Fastighetskontoret önskar att D7 kompletteras med hänvisning till A7 (plantera, så eller sätta ut för trakten främmande växt- och djurarter) samt att ytanvisningar för grusade ytor justeras eller tars bort i D13. Fastighetskontoret anser att befintliga verksamheter samt eventuella framtida verksamheter och bostäder måste ha plats för parkeringsytor.

Trafikkontoret anser att reservatsföreskrifterna inte får vara ett hinder för att bibehålla, reparera, förstärka eller förnya funktionen för en bro med tillhörande ändupplag.

Stockholm Vatten och Avfall (SVOA) och *Ellevio* önskar även i framtiden ha åtkomst till sina anläggningar och ledningar och vid behov ha möjlighet att genomföra erforderligt underhåll utan att söka dispens.

Lövsta Koloniträdgårdsförening önskar att även fortsättningsvis kunna sätta upp Allox skyddsnät mot rådjur, 2,0 meter högt runt odlingslotterna.

Andelsbiodlingen vill försäkra sig att de kan ha kvar sina bin i det framtida reservatet.

Kyrkhamns Fältskola lyfter att biodlingen är en viktig del av företagets verksamhet och hoppas att det, även inom ramen för det

nya reservatet, kommer att finnas möjlighet att fortsätta med denna verksamhet. Fältskolan skriver vidare att det vid en fortsatt biodling inom reservatet bör klargöras vad som gäller vid transport av bisamhällen och drottningar över reservatets gränser och tar gärna en sådan diskussion.

Hässelby Scoutkår anordnar årligen ett väldigt uppskattat valborgsfirande i Riddersvik och önskar även fortsattvis kunna göra det.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Stadsbyggnadskontoret delar inte **exploateringskontorets** synpunkt rörande undantag för kompensationsåtgärder.*

Kompensationsåtgärder syftar till att kompensera för ekologiska eller rekreativa värden eller funktioner som går förlorade vid en exploatering genom att tillföra nya värden till exempel genom att restaurera biotoper, tillskapa nya habitat eller rekreativa anläggningar. Kontoret bedömer att föreslagna föreskrifter ger utrymme att genomföra, med tillstånd från kommunen, lämpliga kompensationsåtgärder. Kontoret anser att sådana åtgärder ska planeras i dialog med tillsynsekologen och reservatsförvaltaren.

Stadsbyggnadskontoret har noterat exploateringskontorets synpunkter rörande snöupplag. Reservatsföreskrifterna har kompletterats med följande undantag: väghållaren får anlägga mindre snö- eller grusupplag på befintliga parkeringsplatser.

*Stadsbyggnadskontoret har noterat **fastighetskontorets** synpunkter och har justerat D7 i enlighet med synpunkten. Formuleringen kring att anlägga nya grusade ytor har tagits bort under D. Istället har A- föreskrifterna kompletterats. A48 möjliggör att anlägga nya eller utöka befintliga grusade ytor i utpekade föreskriftsområden som omger fastighetskontorets byggnader med tillstånd av staden. Föreskriftsområdena har anpassats så att de inrymmer möjlighet för parkering.*

Stadsbyggnadskontoret och trafikkontoret anser att biltrafiken i reservatet bör begränsas så långt som möjligt, särskilt på Kyrkhamnsvägen då ökad biltrafik står i direkt konflikt med reservatets upplevelsevärden (se stycket Trafik och parkering under Övriga frågor). Stadsbyggnadskontoret anser också att stadens parkeringstal ska tillämpas i Kyrkhamn.

*Stadsbyggnadskontoret noterar **trafikkontorets** synpunkter. Underhåll av befintliga anläggningar och vägar är undantaget från reservatsföreskrifterna. Större förnyelseåtgärder som bygge av ny träbro som exempelvis kräver byggbod, pålning och materialupplag kräver dock tillstånd och/eller dispens då dessa åtgärder riskerar att skada reservatets natur- och kulturvärden om inte rätt hänsyn tas.*

*Stadsbyggnadskontoret försäkrar både **SVOA** och **Ellevio** att föreskriften D4 innebär att de även fortsättningsvis kommer att ha åtkomst till sina anläggningar och kan underhålla dem utan att söka dispens.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Länsstyrelsens** och **Järfälla kommuns** synpunkt. B16 och B17 är tillståndspliktiga. Det har förtydligats genom att följande mening har lagts till "Observera att åtgärder enligt B16 och B17 är tillståndspliktiga enligt föreskrift A21 A24, A28-30 samt A32-34."*

Stadsbyggnadskontoret har sett över samtliga D-föreskrifter för att säkerställa rätta hänvisningar till A-föreskrifterna.

*Stadsbyggnadskontoret har i enligt med **Lövsta Koloniträdgårdsförening** kompletterat undantag för koloniområden (D7) så att de innefattar uppsättning av viltstängsel.*

*Stadsbyggnadskontoret har kompletterat D-föreskrifterna som reglerar uppsättning av bikupor. Därmed kan **andelsbiodlingen** och **Kyrkhamns Fältskola** ha kvar sina bin i enlighet med gällande avtal. Reservatsföreskrifterna reglerar inte transport av bisamhällen och drottningar över reservatets gränser.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Hässelby Scoutkårs** synpunkt. Kontoret har i dialog med miljöförvaltning och stadsdelsförvaltningen kommit överens att peka ut en plats för valborgseld i Riddersvik efter att marksanerings- och återställningsarbetena är avslutade. Hässelby Scoutkår kommer att kunna söka fleråriga reservatstillstånd för att anordna valborgsfiranden.*

Skötselplan

Skogsstyrelsen önskar att frihuggning av värdefulla naturvårdselement bör tillåtas vid behov i områden där fri utveckling nu föreslås.

Järfälla kommun påpekar att stycket om Skötsel av brynmiljöer och skogsbackar är dubblerad.

Kyrkhamnsföreningen/Lövstaalliansen anser att uppvuxna träd längs stränderna bör vårdas och skyddas i största möjliga utsträckning.

*En *privatperson* som har ett brukaravtal för ängar i Lövsta har lämnat flera detaljerade synpunkter rörande ängarnas skötsel.*

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar **Skogsstyrelsen** synpunkt.
Skötselplanen tillåter punktinsatser som frihuggning av träd i områden med fri utveckling.

Stadsbyggnadskontoret noterar **Järfällas** synpunkt och en generell korrekturläsning av skötselplanen har genomförts.

Stadsbyggnadskontoret delar

Kyrkhamnsföreningen/Lövstaalliansen synpunkt om att uppvuxna träd längs stränderna bör bevaras. Det är förenligt med föreslagen skötselplan.

Stadsbyggnadskontoret tackar för synpunkterna rörande **Lövsta ängens** skötsel och har inarbetat dessa i skötselplanen.

Miljöförvaltningen avser att ha fortsatt kontakt och dialog kring skötseln.

Stycket Upplysningar

Miljöförvaltningen anser att Information om strandskydd som idag råder bör läggas till i beslutet under rubriken *Upplysningar*.

Miljöförvaltningen önskar även att det förtydligas vad gränsen för privata tomter går i reservatet och att detta nämns i beslutets.

Trafikkontoret önskar att det i stycket *Trafikföreskrifter* under rubriken *Upplysningar* tilläggs ett stycke om att förbud mot cykling i terräng inte gäller på de sträckor som anges i kartorna i Stockholms kommuns allmänna lokala trafikföreskrifter. Trafikkontoret har även bifogad ett förslag på cykelkartor.

Järfälla kommun påpekar att formuleringen under i stycket ”eldningsförbud” behöver förtydligas under rubriken *Upplysningar*.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar **miljöförvaltningens** synpunkt och har kompletterat stycket med information om strandskydd.

Stadsbyggnadskontoret delar miljöförvaltningen synpunkt om behovet att tydligt utmärka gränser för privata tomter, detta kommer att göras i samband med inrättande. I dialog med miljöförvaltningen har kontoret dock landat i att det inte beskrivs i beslutet.

Stadsbyggnadskontoret noterar **trafikkontorets** synpunkt och har kompletterat stycket i enlighet med trafikkontorets förslag.

Stadsbyggnadskontoret avser att boka in ett möte med trafikkontoret, miljöförvaltningen och stadsdelsförvaltningen för att diskutera cykelkartan.

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Järfälla kommuns** synpunkt och har sett över formuleringen i enlighet med synpunkten.*

Övriga frågor

Parkering och biltrafik

Trafikkontoret, flera föreningar och privatpersoner föreslår att utöka parkeringsytan närmast korsningen Kyrkhamnsvägen-Skogsbergskroken för att minimera trafiken på Kyrkhamnsvägen och därmed öka platsens attraktivitet, vistelsevärden, tillgänglighet och trygghet.

Hässelby Hembygdsförening och en privatperson föreslår att stänga av Kyrkhamnsvägen för biltrafik och bygga om Sågstugsvägen till bilväg.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar trafikkontorets m.fl. synpunkt om utökad parkering närmast korsningen Kyrkhamnsvägen-Skogsbergskroken för att minimera trafiken på Kyrkhamnsvägen. Reservatsföreskrifterna möjliggör att tillstånd kan ges för att anlägga en parkering på denna plats. Som alternativ finns möjlighet att utöka befintlig parkering öster om Skogsbergskroken utanför föreslagen reservatsgräns. I samband med inrättande av reservatet kommer parkeringsmöjligheten intill Skogsbergskroken utökas i dialog med trafikkontoret, stadsdelsförvaltningen och golfklubben GolfStar.

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Hässelby Hembygdsförening** synpunkt. Kontoret delar föreningens syn på att biltrafiken på Kyrkhamnsvägen står i konflikt med områdes uppleveselvärden. Stadsbyggnadskontoret har diskuterat trafikfrågan med trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen. Kontoren/förvaltningen anser att det på sikt borde utredas att öppna kopplingen Kyrkhamnsvägen-Skogsbergsvägen för att möjliggöra enkelriktad rundkörning samt att begränsa biltrafiken på Kyrkhamnsvägen till boendetrafik. Att omvandla Sågstugevägen till bilväg bedöms innebära både höga kostnader och en större ingrepp i landskapet.*

Cykling

Kyrkhamnsföreningen/Lövstaalliansen anser att cykeltrafik bör tillåtas endast på de idag asfalterade vägbanorna och inte på stigar och obelagda skogsvägar.

Arbetsgruppen Rädda Grimstaskogen anser att gång- och cykelvägar ska separeras inom hela naturreservatet och att cykling inte bör tillåtas på strandpromenaden. Liknade synpunkter inkom från en *privatperson*.

Trafikkontoret har lämnat ett förslag på vilka vägar och stigar på vilka cykling borde vara tillåtet i reservatet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar inkomna synpunkter rörande cykeltrafik i reservatet. Terrängcykling är generellt förbjuden i Stockholms stad i enligt med de lokala trafikföreskrifterna och regleras inte i reservatsföreskrifterna. I Stockholms lokala trafikföreskrifter finns särskilda kartor för stadens befintliga reservat framtagna. Där framgår vilka sträckor förbudet mot cykling i terräng inte gäller. Stadsbyggnadskontoret kommer att boka ett möte med trafikkontoret, miljöförvaltningen och stadsdelsförvaltningen för att ta fram en sådan karta för det kommande reservatet.

Toaletter

Lövsta Koloniträdgårdsförening och Hässelby hembygdsföreningen, en privatperson anser att toaletter borde anläggas i området, inte bara med bajamajor sommartid.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar den inkomna önskan om toaletter men ser idag inte att det finns möjlighet innan en VA-lösning i Kyrkhamn finns på plats.

Kolonistugor

Lövsta Koloniträdgårdsförening vill försäkra sig om att framtiden inom kolonin fortsätter ungefär som nu, där stadsdelsförvaltningen är motpart och nu gällande avtal även i fortsättningen gäller. Vidare skulle föreningen vilja ha tillåtelse att bygga flera stugor inom det område de arrenderar om det skulle visa sig att det i en framtid skulle behövas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bekräftar att koloniområdet kan fortsätta användas ungefär som nu. Stadsdelsförvaltningen är föreningens motpart och nu gällande avtal gäller även i fortsättningen.

Stadsbyggnadskontoret noterar Lösvta Koloniträdgårdsföreningens önskan om utökning av antal stugor. Om frågan skulle bli aktuell i framtiden kommer föreningen behöva söka dispens från reservatsföreskrifter hos stadsbyggnadskontoret.

Ridning

4H gården har tillsammans med Ridderviks fältrittklubben lämnat information om ridstigar inom området och undrar om det vore möjligt att få bomnycklar för att även kunna passera med vagn för funktionsnedsatta besökare.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret tackar för 4H gården och Ridderviks fältrittarklubb för informationen om ridstigar. Kontoret har i enlighet med inkommen information tagit fram en karta över stigar och vägar i reservatet där ridning är tillåtet.

Stadsbyggnadskontoret har informerat Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltningen angående bomnyckel som kommer att kontakta 4H-gården i frågan.

Strandpromenaden

Skönhetsrådet befarar att ett nytt värmekraftverk skulle leda till att strandpromenaden påverkas och efterlyser en lösning för strandpromenaden likt alternativa placeringar för badet och småbåtshamnen i händelse av att det nya verket byggs.

Hässelby Hembygdsförening lyfter problemet att strandpromenaden mellan Riddersvik och Kyrkhamn avbryts vid Lövsta Båtsällskaps marina. De anser att en lösning skulle kunna vara att separera marinans båtuppläggningsplatser från dess kajer/bryggor och fortsätta strandpromenaden denna väg fram till badet. De anser att den del av marinan som avser båtuppläggningsplatser även skulle kunna nyttjas som besöksparkering sommartid.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Stadsbyggnadskontoret noterar **skönhetsrådet** synpunkt men anser att hantering av strandpromenaden vid en eventuell tillkomst av värmekraftverk ska hanteras inom ramen för det projektet.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Hässelby Hembygdsförening** förslag. Kontoret kommer att lyfta frågan med idrottsförvaltningen som ansvarar för avtalet och dialog med Lövsta båtsällskap. Frågan bedöms dock ligga utanför reservatsbildningsprocessen.*

Kulturmiljö

Stadsmuseet föreslår att begreppen ”kulturvärde” och ”kulturhistoriskt värde” definieras i beslutet samt föreslår några omformuleringar.

Hässelby Hembygdsförening anser att områdets lämningar bör karteras och säkerställas för framtiden genom explicita

reservatsföreskrifter. Föreningen bistår gärna staden i framtagandet av informationsmaterial.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Stadsbyggnadskontoret noterar **stadsmuseets** synpunkter och har sett över formuleringen i enlighet med synpunkterna.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Hässelby Hembygdsförening** synpunkt. Fornlämningar regleras av Kulturmiljölagen. Enligt Naturvårdsverkets vägledning ska dubbelregleringar undvikas vid formulering av reservatsföreskrifter. Därför finns inga särskilda föreskrifter för områdets fornlämningar. Inom ramen för reservatsbildningen har berörda förvaltningar haft ett gemensamt platsbesök med Länsstyrelsen, enheten för investeringsstöd och kulturmiljö. Under platsbesöket besöktes flera fornlämningar och fornlämningsområden inför framtagande av skötselplanen. Stadsmuseet har varit delaktig i framtagande av både reservatsbeslutet och skötselplan.*

Anordningar för rekreation- och friluftsliv

Hässelby Hembygdsförening anser att värdet att vistas i reservatet skulle höjas betydligt om den fanns en hundrastgård, fler (gärna barnvänliga) grillplatser, toalett och om lekplatser kunde anordnas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Hässelby Hembygdsförening** synpunkt. I samband med inrättande av reservatet kommer flera grill- och rastplatser iordningställas. Reservatsföreskrifterna ger utrymme för att med tillstånd från staden anlägga både hundrastgård och lekplatser i framtiden.*

Finansiering av årlig drift

Hässelby Hembygdsförening förutsätter att de av stadens nämnder som berörs av förslaget om naturreservat ges full ekonomisk kompensation för sitt ökade ansvar för skötsel och drift av mark, byggnader med mera.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Hässelby Hembygdsförening** synpunkterna rörande finansiering av driften. Medel för drift och särskilda medel för naturreservat fördelas till stadsdelsnämnderna årligen i budget. Stadsdelsnämnderna kan även söka egna investeringsmedel för naturreservaten. Ansvarig stadsdelsnämnd ska utifrån sin budget genomföra de åtgärder som behöver göras inom stadsdelsnämndens områden. Iordningställandet vid inrättandet av reservatet genomförs av exploateringsnämnden.*

Fastighetskontorets ansvar för skötsel och underhåll av områdets byggnader är oförändrat.

Övriga frågor

*Idrottsförvaltningen ser en risk för att golfbanans och skyttebanans pågående verksamhet försvåras. En *privatperson* undrar om golfklubben och Västerort RC Sportklubb kommer att kunna behålla sina respektive verksamheter.*

Kyrkhamnsföreningen/Lövstaalliansen föreslår att man inrättar en digital artlista, modell Artportalen, där både tidigare och nya observationer kan registreras för att säkerställa att den slutliga reservatsutformningen på bästa sätt kommer att värna den biologiska mångfalden.

Kyrkhamns Fältskola beskriver sin pågående verksamhet och understryker vikten av att vattenfrågan fortsättningsvis beaktas och snarast får en lösning. Bland annat för att underlätta fortsatt kunna färbete i Kyrkhamn.

*En *privatperson* anser att det borde lyftas tydligare att det förslagna reservatet är ett av Stockholm stads tystaste områden.*

*En *privatperson* önskar att sikten på Kyrkhamnsvägen förbättras genom slyröring och potthål åtgärdas.*

*En *privatperson* önskar att bommarna mellan Kyrkhamnsvägen och Skogsbergskroken ändras så att de kan passeras med permobil, samt att hela sträckan asfalteras.*

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Pågående verksamheter på golfbanan och skyttebanan påverkas inte och kan bedrivas vidare även vid en reservatsbildning. Det har säkerställts genom att formulera undantag under D som har stämts av med Golfstar och Bromma jaktskytteklubb.

*Stadsbyggnadskontoret noterar frågan från en **privatperson** om golfklubben och Västerort RC Sportklubb och bekräftar att dessa verksamheter kommer att kunna försätta bedriva sina verksamheter.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar **Kyrkhamn fältskolans** synpunkter. Reservatsföreskrifter har utformats så att området kan förses med färskvatten efter tillstånd från staden. Kontoret anser att framtida reservatsförvaltare och tillsynsekolog borde träffa Kyrkhamn fältskola för att se över och vid behov förtydliga gällande brukaravtal.*

Stadsbyggnadskontoret noterar

Kyrkhamnsföreningen/Lövstaalliansen synpunkt men anser att artporten fyller efterfrågad funktion.

Stadsbyggnadskontoret anser att området kvalitet som tyst område lyfts både i reservatsbeslutet och skötselplanen.

*Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten från **privatperson** rörande underhåll av Kyrkhamnsvägen och har förmedlat informationen till trafikkontoret som ansvarar för underhållet av Kyrkhamnsvägen.*

*Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten från **privatperson** rörande vägbommar och har lyft frågan till stadsdelsförvaltningen som kommer att titta på möjligheter att förbättra tillgängligheten.*

Remissinstanser utan synpunkter

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter utan erinran:

- En privatperson som ställer sig positivt till förslaget.
- Trafikverket, Telia Tower och Stockholm Exergi har inget att erinra.

Sammanvägt ställningstagande

Kontoret anser att samrådssvaren ger stöd för att inrätta Kyrkhamn-Riddersviks naturreservat.

Sammanfattningsvis gör kontoret bedömningen att inga stora/väsentliga förändringar av förslaget till reservatsbeslut har behövt göras efter samråd. Därmed bedöms inget nytt samråd krävas.

Carolina Fintling Rue

Enhetschef

Gundula Kolb

Stadsbyggnadsstrateg